

Datum 26 september 2016

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss. Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Fi2016/02568/K

Finansdepartementet har gett Region Gotland tillfälle att lämna synpunkter på Indelningskommitténs delbetänkande Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48).

Gotlands synpunkter sammanfattning

- Positiva till utgångspunkterna och till en gemensam region med Stockholm
- Gotlands status som ö-region och de speciella förutsättningar ö-läget innebär skapar behov av särlösningar
- Skillnaderna gentemot Stockholms län främst avseende hälso- sjukvård, regional tillväxt och kultur måste hanteras
- Avvisar förslaget om två genomförandetidpunkter, främst utifrån svårigheterna att hantera hälso- sjukvårdfrågorna

Yttrande

Region Gotland instämmer i kommitténs utgångspunkter för och förslag till att bilda sex nya regioner, som även ska överensstämja med indelningen i län och statliga myndigheters regionala närvaro. Den nya indelningen kan bidra till att hantera framtidens utmaningar rörande regional tillväxt och välfärd. Region Gotland ställer sig också positiv till att ingå i en gemensam region med Stockholm. Vi instämmer i kommitténs bedömning om att de starka samband som finns med Stockholm gör den indelningen naturlig. Region Gotland delar även kommitténs uppfattning om de fördelar ett samgående kan medföra. De stora skillnader som finns mellan Gotland och Stockholm gör dock att hänsyn måste tas till Gotlands särskilda förutsättningar.

Det är viktigt att markera att Gotlands läge mitt i Östersjön innebär speciella förutsättningar, särskilt rörande infrastruktur och transporter, arbetsmarknad, näringsstruktur, internationellt samarbete och försvarspolitik. Gotländska sårbarheter behövs med hänsyn till att vi sedan 1971 haft ett gemensamt kommun- och landstingsuppdrag, hälso- sjukvård, arbetsmarknad, särskild ställning som ö-region inom EU, trafik- och infrastruktur, kultur samt att ö-läget skapar speciella villkor kring demokrati och inflytande i en storregion. Region Gotland har framfört detta vid dialoger med kommittén och upplevt att man tagit till sig dessa synpunkter.

För hälso- och sjukvården kan tillhörigheten till en större region få betydelse ur flera aspekter. En är möjligheterna att bedriva en effektiv nivåstrukturerad vård kopplat till kompetensförsörjning, samlat i ett regionalt sammanhang vilket ger förutsättningar att finna bra lösningar. Men för att hantera de stora skillnader som finns mellan Gotland och Stockholm behöver särskilda former för samarbetet utvecklas. En stor skillnad är som exempel det omfattande vårdvalssystem som Stockholms läns landsting har jämfört med Gotland, stockholmmodellen är inte överförbar till Gotland. Eventuella vårdval får inte innebära att nödvändig vård inte ges på Gotland. En annan är hemsjukvårdens organisering. I Region Gotland är ansvaret primärkommunalt, i Stockholm ligger det på landstinget. Det är i sammanhanget viktigt att poängtera att personer som bor och vistas på Gotland även fortsättningsvis ska tillförsäkras ett gott omhändertagande vid akuta tillstånd. Detta innebär att det måste finnas ett akutsjukhus på Gotland.

Det är också viktigt att framhålla att Gotlands nuvarande organisering i en region gett förutsättningar till nära samarbete med primärkommunal verksamhet. Det är angeläget att bevara och ha förutsättningar att fortsätta utveckla detta.

Kommittén har noterat de stora skillnader som finns mellan Stockholm och Gotland då det gäller det regionala utvecklingsarbetet, i betänkandet sägs "eftersom förhållandena skiljer sig så tydligt åt mellan Stockholms län och Gotlands län torde det vara behövligt med en särskild reglering av arbetet med den regionala utvecklingen avseende Gotlands län". Vi vill poängtera det angelägna i att Gotland kan bibehålla det regionala utvecklingsanslaget och beslutanderätten över dessa medel, detta måste säkras via ett riksdagsbeslut. Gotland är en region som har ö-status inom EU, bibehållandet av detta måste säkras. Almis speciella roll på Gotland i det regionala utvecklingsarbetet skall också nämnas.

Ytterligare ett område där skillnaderna mellan Gotland och Stockholm är stora, är inom kultursektorn. Region Gotland ingår sedan 2011 i kultursamverkansmodellen, Stockholm gör det inte. Att den ena regionen är med i samverkansmodellen och den andra inte måste hanteras i den fortsatta processen. Oavsett utfall måste Gotlands nuvarande regionala kulturinstitutioner finnas kvar. De regionala kulturinstitutionerna spelar en stor roll i det gotländska samhället och bidrar till ett högt kulturutbud, särskilt viktigt på Gotland då åtkomsten till andra regioners utbud är begränsad.

Inte minst är Gotlands situation i en ny regional struktur speciell då det gäller de demokratiska processerna. Med dagens samlade uppdrag finns ett brett politiskt deltagande och för medborgarna är det tydligt var möjligheterna till insyn och ansvarsutkrävande finns. I en större region riskeras försämringar i dessa avseenden. Åtgärder som möjliggör inflytande och ett aktivt deltagande från Gotland är nödvändiga. I detta sammanhang skall också markeras rent geografiska faktorer, ö-läget innebär hinder för deltagande i möten och personliga samtal som måste hanteras.

En för Gotland mycket viktig fråga är också att den positiva utvecklingen av Campus Gotland som en del av Uppsala universitet inte påverkas negativt.

Vi delar delbetänkandets ståndpunkter kring statens regionala närvaro och har uppfattat att kommittén utgår ifrån att den statliga närvaron i de nuvarande residensstäderna bibehålls och utvecklas, något vi vill markera vikten av. Den statliga närvaron är viktig såväl utifrån ett demokratiskt perspektiv, medborgarservice, sysselsättning och kompetensförsörjning.

Ett antal övriga frågor måste i det kommande arbetet utredas och konkretiseras, det gäller till exempel akutsjukvårdens speciella förutsättningar, ansvar och organisering av kollektivtrafiken och NUTS-indelningen (EU:s indelning av regioner). Vad avser det mer konkreta innehållet för gotländska särlösningar hänvisas till det gemensamma underlag som under våren 2016 togs fram av en gemensam tjänstemannarbetsgrupp mellan Stockholms läns landsting och Region Gotland, och som lämnats till Indelningskommittén (bifogas).

Region Gotland avvisar på en punkt kommitténs förslag - processen med två genomförandetidpunkter. Situationen för de regioner som inte ingår från början blir i många avseenden ohållbar. Region Gotland bedömer att förslaget utgångspunkt, att komma tillrätta med obalansen i den regionala samhällsorganisationen och skapa likvärdiga förutsättningar i landet för tillväxt och välfärd, riskerar att gå om intet. Delbetänkandets förslag innebär att det i praktiken kommer att finnas fem storregioner fr.o.m. 2019 (förutsatt att

Stockholm bildar en region till 2019). En storregion ska avvakta till 2023 och tre mindre län ska fr.o.m. 2023 inordnas i redan bildade storregioner. I Gotlands fall innebär det att det befolkningsmässigt minsta regionen ska inordnas i den befolkningsmässigt största. Vi ser framför allt tre stora hot:

1. Hälso- och sjukvårdens utveckling och förutsättningarna att långsiktigt hantera denna, både vad avser inriktning och kostnad, är ett av huvudmotiven för en regionreform. Gotland speciella situation - med hänsyn till ö-läget måste en viss verksamhet upprätthållas som Gotlands storlek i sig inte motiverar, och det ökande beroendet av den specialiserade vård som finns på fastlandet – leder till stora svårigheter för den regionala ekonomin. Det innebär också utmaningar att ha tillräcklig kompetens och att erbjuda vård på nationellt likvärdiga villkor. Region Gotland har under ett antal år omfördelat medel till hälso- och sjukvården, vilket blir kännbart inom andra välfärdssektorer.

För sjukvården är denna period samtidigt en tid av stora förändringar. Två nationella utredningar är under beredande; ”effektiv vård” och ”träning ger färdighet”, därtill pågår införande av flera standardiserade vårdförlopp inom cancersjukvården m.m. Detta samtidigt som många landsting har svårt att rekrytera vissa yrkesgrupper och lider av kostsamma hyrpersonalberoenden. Dessa frågor är alla av den karaktären att de bör adresseras i ett större regionalt sammanhang än som en fråga för Region Gotland att lösa ensamt. Till följd av ö-läget riskerar situationen att medföra ökade klyftor avseende sjukvård inom den blivande storregionen både direkt, i form av utbud och kvalitet och indirekt, genom att gotlänningarna måste bära överkostnader för att finansiera ett system som man inte har förmåga att själva upprätthålla. Dessutom är det problematiskt då det i praktiken kommer att innebära att de tre nya länen samt Stockholm, Skåne och befintligt nära samarbete Östergötland/Jönköping/Kalmar kommer att utgöra sex stora regioner. En allt större del av kostnadsutvecklingen kommer i praktiken att styras av överenskommelser som styrs av de stora regionerna (t.ex. läkemedel, e-hälsa, högspecialiserad vård).

Sammantaget gör detta att det blir ohållbart att hamna i en situation då huvudmannskapet ska hanteras under sex, sju år.

2. De regionala utvecklingsfrågorna (t.ex. infrastruktur, arbetsmarknadspolitik, innovation, kompetensförsörjning, företagsstödjande system) kommer fr.o.m. 2019, om delbetänkandets förslag genomförs, att drivas i ett sammanhang med storregioner. En tydlig ambition är att storregioner ska ta över allt mer av dessa frågor från staten och kunna ha förhandlingsmakt för detta. Region Gotland ställer sig bakom den inriktningen. Då är det angeläget att förutsättningar för detta skapas någorlunda samtidigt i hela Sverige.

3. De regionala utvecklingsfrågornas hantering i Stockholm är, relativt Sverige i övrigt, väldigt speciella. Bilden är splittrad, t.ex. landstingets roll i den fysiska planeringen och forsknings- och utvecklingsfrågorna, länsstyrelsens regionala utvecklingsansvar, Stockholms stads stora inflytande. Riskerna i ett gotländskt perspektiv är att processer upparbetas, som gör det komplicerat att vid senare tillfälle komma in med egna krav och önskemål. Processen skulle underlättas av att Gotlandsfrågorna togs samtidigt. Vi bedömer också att Gotlands erfarenheter som egen region kan tillföra processen i Stockholm ändamålsenlig kunskap. Även om vår folkmängd är jämförbar med kranskommunerna till Stockholm så har Gotland kompetens och kunskap som inte finns i en "vanlig" kommun, detta bör tas tillvara.

Framför allt av dessa ovan nämnda skäl vill vi framhålla det nödvändiga med att tidpunkten för ikraftträdande för Region Stockholm-Gotland blir 2019. Ett ytterligare skäl för ett genomförande i en etapp är att den statliga indelningen och den regionala ska kunna matchas. Även här blir det svårt att handskas med en situation där en länsstyrelserreform inte sker i ett steg utan flera.

Region Gotland vill avslutningsvis påtala att om det slutliga förslaget ändå blir ett genomförande i två etapper, så måste de svårigheter vår hälso- sjukvård står inför hanteras i ett större sammanhang än vad Region Gotland själv klarar av inom ramen för nuvarande lagstiftning. Den ofrånkomliga kostnadsökningen inom hälso- sjukvården (demografi, medicinteknisk utveckling) går långsiktigt inte att klara med ett så begränsat befolkningsunderlag som Gotlands, en lösning måste till innan 2023.

Björn Jansson
Regionstyrelsens ordförande

Peter Lindvall
Regiondirektör

Konsekvenser av länsammanslagning Stockholm-Gotland

Underlag till Indelningskommittén
från Stockholms läns landsting samt Region Gotland

24 maj 2016

Innehållsförteckning

1.	Underlag till Indelningskommittén	4
2.	Aspekter att beakta i den fortsatta processen	4
3.	Pendling, arbetsmarknad, näringsliv och regional utveckling.....	5
3.1	Arbetsmarknad och näringsliv	5
3.2	Pendling till angränsande län/regioner.....	6
3.3	Flygtrafik.....	7
3.4	Nuvarande arbete med regional utveckling	8
3.5	Regional planering	12
4.	Kollektivtrafik och infrastrukturplanering.....	13
4.1	Kollektivtrafik.....	13
4.2	Färdtjänst.....	15
4.3	Transportinfrastruktur	15
4.4	Gods och logistik	15
4.5	Gotlandstrafiken.....	16
5.	Forskning och högre utbildning.....	16
5.1	Högre utbildning	16
5.2	Forskning och innovation.....	17
5.3	Några exempel på kluster och samarbeten.....	18
5.4	Utveckling av forskning och innovation mellan Stockholm och Gotland.....	19
6.	Hälsa- och sjukvård	19
7.	Kultur	21
7.1	Kultursamverkansmodellen	21
7.2	Övriga frågor inom kultur.....	21
7.3	Institutioner som för Gotland stöds genom kultursamverkansmodellen.....	22
7.4	Institutioner som i Stockholms län stöds med statliga medel för regional kulturverksamhet	22
8.	Landstingens ekonomi.....	23
8.1	Ekonomiska konsekvenser av en länsammanslagning.....	23
9.	Gränssnitt gentemot den primärkommunala sektorn.....	24
9.1	Kollektivtrafik, väghållning och skolskjuts.....	24

9.2	Hälso- och sjukvård	24
10.	Samverkan regional självstyrelse och statliga myndigheter	25
11.	Påverkan på de demokratiska systemen.....	25
12.	Övriga frågor.....	26
12.1	Införandeprocess.....	26

1. Underlag till Indelningskommittén

Indelningskommittén är en statlig kommitté som ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Kommittén ska utgå från vilka behov medborgare och näringsliv har i olika frågor bl.a. transporter, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård, utbildning, kultur och en god miljö. Indelningskommittén presenterade den 9 mars 2016 ett förslag till indelning av Sverige som innebär att Sverige får sex län.

Indelningskommittén har vänt sig till landsting och regioner för att få underlag kring frågor som rör en eventuell framtida länssammanslagning. Förslaget är att Stockholms län slås samman med Region Gotland och gemensamt bildar region.

Detta dokument är framtaget av tjänstemän i Region Gotland och Stockholms läns landstings olika förvaltningar. Dokumentet behandlar de frågeställningar som Indelningskommittén önskar få underlag kring och är inte ett dokument som behandlar samtliga aspekter av en eventuell gemensam regionbildning. Tyngdpunkten i dokumentet, enligt önskemål från Indelningskommittén, är beskrivningar av nuläget inom olika områden. Region Gotland har den 17 december 2015 skickat ett första faktaunderlag till Indelningskommittén.

2. Aspekter att beakta i den fortsatta processen

Ett flertal frågor återstår i diskussionen mellan staten och Gotland/Stockholm, exempelvis länsstyrelsens närvaro på Gotland, statligt ansvar för Gotlandstrafiken, fördelning av regionala tillväxt- och infrastrukturmedel, kultur, skatteutjämning, EU-medel, Gotlands ö-status samt den fortsatta processen.

Dessa frågor kommenteras närmare i detta underlag och sammanfattas här kort:

- Även vid en ny storregion ska statens ansvar för Gotlandstrafiken kvarstå.
- Länsstyrelserna i respektive län bör ha flera verksamhetsorter för att kunna klara sitt uppdrag och det bör matchas mot det regionala utvecklingsansvaret.
- Kultursamverkansmodellen inte är etablerad i Stockholms län. Denna fråga behöver hanteras i den fortsatta processen.

- Gotland är Sveriges enda ö-region och har en speciell situation, både vad gäller arbetsmarknad och infrastruktur. Regleringsbrev krävs för att säkerställa fortsatt fördelning av tillväxtmedel till Gotland.
- Nödvändiga förändringar i skatteutjämningsystemet måste vara kostnadsneutrala för skattebetalarna.
- Denna storregionindelning påverkar NUTS-indelningen. För att säkerställa att det inte får negativa effekter för Gotland måste lösningar hittas.
- Ö-statusrollen som Gotland har måste bevaras, vilket är viktigt inte enbart för Gotland utan även för Stockholmsregionen och Sverige.
- Med hänsyn till de olika förutsättningar som finns i Stockholms län och på Gotland finns det olika syn på den fortsatta processen. Om resultatet blir att Stockholms län bildar region innan en sammanslagning med Gotland måste övergångslösningar som förbereder den formella sammanslagningen göras juridiskt möjliga. Det gäller exempelvis praktiska lösningar inom hälso- och sjukvården.

Följande frågor kommer Stockholm/Gotland bilateralt fortsatt diskutera:

- Hälso- och sjukvård, omsorg
- Kollektivtrafik; bl a lokal hantering av lokala trafikfrågor
- Flerkärnighet
- Gotlandsfrågor i storregionen; beredning, demokrati och styrning

3. Pendling, arbetsmarknad, näringsliv och regional utveckling

3.1 Arbetsmarknad och näringsliv

Stockholms län kan beskrivas som hela Sveriges arbetsmarknad. Stockholmsregionen är en kunskapsregion med en hög andel välutbildade invånare. Regionen präglas också av en dynamisk arbetsmarknad som lockar personer från hela landet. Närmare tio procent av de anställda i Stockholms län är bosatta i andra län. Inpendlingen är alltså en mycket viktig del av kompetensförsörjningen i huvudstadsregionen. Den i särklass största pendlingsströmmen över länsgräns sker mellan Stockholms och Uppsala län, med nästan en femtedel av Uppsala läns förvärvsarbete som har sin arbetsplats i Stockholms län. För Gotland är motsvarande siffra

4,1 %, 1125 personer (10 ggr fler än till något annat län), vilket innebär att Gotland är det fjärde största länet vad gäller inpendlare till Stockholms län i förhållande till antalet förvärvsarbetande i respektive län, i nivå med Västmanlands län.

Stockholms län spelar även en viktig roll för hela Sveriges kompetensförsörjning. Det speglas bl a i utpendlingen från länet. Även när det gäller utpendling är Uppsala län i särklass. Fler pendlar till Västra Götalands län än till Södermanlands län. I förhållande till 2013 har den största relativa ökningen skett till Halland och Gotland med över 10 procent. I absoluta tal är antalet utpendlare från Stockholms län till Gotland dock begränsat, 530 personer, vilket gör att det är den tredje minsta utpendlingen från Stockholms län till övriga län. I begreppet pendling som används ovan ligger såväl dags- som veckopendling.

De senaste 15 åren har det länsöverskridande resandet ökat kraftigt. I Stockholm-Mälarenregionen sker cirka 150 000 arbetsresor över länsgräns. Regionen omfattar ca 40 procent av Sveriges befolkning och sysselsättning. Regionen står sedan finanskrisen för merparten (60 procent) av tillväxten i landet och har stor betydelse för hela Sveriges utveckling och internationella konkurrenskraft. Samhällsutvecklingen talar entydigt för en fortsatt befolkningstillväxt, där regionen förväntas öka sin befolkning och sysselsättning med omkring 1,3 miljoner invånare och 600 000 arbetstillfällen fram till 2050. För att klara en sådan tillväxt krävs stora, samordnade satsningar inom transport- och bostadssektorn.

Stockholms och Gotlands läns näringslivsstruktur har den likheten att de har lägst andel industrisysselsatta i landet (SCB 2010). I Stockholms län är andelen sysselsatta inom t ex företagstjänster och finansiella tjänster långt över riksgenomsnittet sysselsatta inom t ex företagstjänster och finansiella tjänster, vilket inte är fallet i Gotlands län. Sysselsatta inom utbildning, offentlig förvaltning och vård och omsorg utgör en relativt liten del i Stockholms län och relativt större del i Gotlands län. Andelen anställda i yrken som kräver en eftergymnasial utbildning är klart högre i Stockholms län i övriga län, medan Gotland ligger under riksgenomsnittet.

3.2 Pendling till angränsande län/regioner

Stockholms läns landsting har, efter överenskommelse, beslutat om allmän trafikplikt för pendeltågstrafik inom Uppsala och Sörmlands territorium. Pendeltågsstationerna Knivsta, Bålsta och Uppsala C ligger i Uppsala län, och Gnesta i Södermanlands län.

Påstigande per dygn:	
Uppsala C	6000
Knivsta	1500

Bålsta	2000
Gnesta	1000

Utöver pendeltågstrafiken finns ett mindre antal busslinjer som trafikerar över länsgräns in i Uppsala respektive Sörmlands län.

Utvecklingen har gjort att både resenärer och samhället i stort blivit allt mer beroende av en väl fungerande regional tågtrafik. På grund av den trafikens länsöverskridande karaktär har de regionalt kollektivtrafikansvariga sedan tidigt 1990-tal en etablerad organisation för att gemensamt planera och organisera regional tågtrafik, kallad En Bättre Sits. Ett exempel på detta länsöverskridande samarbete är Citybanan och bildandet av Mälardalstrafik AB (MÅLAB). Genom bolaget MÅLAB har avtal tecknats med SJ om det trafiksystem på ett antal järnvägssträckor som i dagligt tal kallas "TiM".

Med grund i de trafikförsörjningsprogram som fastställdes år 2012 ingick landstingen i Stockholm, Uppsala, Västmanland, Östergötland och Örebro län, samt Kommunalförbundet Sörmlands kollektivtrafikmyndighet en avsiktsförklaring om att efter Citybanans öppnande etablera ett nytt gemensamt regionaltågssystem för TiM-området, med en målbild för ett trafikutbud benämnt Trafikplan 2017. Avsiktsförklaringen följdes sedermera upp av ett trafikpliktsbeslut som närmare reglerar vilken trafik som till en början ska genomföras. Gemensamt kommer länen i regionen att finansiera trafikens underskott med knappt 300 miljoner kr om året inklusive kapitalkostnader för tåg.

Mellan länen fördelas trafikens underskott utifrån respektive läns andel av trafiken längs linjer och linjedelsträckor. Kostnader för genensamma funktioner, som marknadsföring och försäljning, fördelas utifrån ägarandel i MÅLAB.

Det är av vikt att de väl fungerande samarbeten som finns mellan Stockholms län och kringliggande län och regioner kan vidmakthållas och utvecklas för att säkerställa en fortsatt god tillgänglighet och en hållbar utveckling av transportsystemet.

3.3 Flygtrafik

Stockholmsregionen har i dagsläget två flygplatser med linjefart och chartertrafik. Stockholm Arlanda Airport är Sveriges största flygplats och en av Europas tio största internationella flygplatser. År 2015 hade Arlanda ca 23,2 miljoner passagerare, varav ca 5,1 miljoner inrikes. Bromma Stockholm Airport är Stockholm-Mälardalregionens huvudflygplats för näringslivsflyget och hade 2015 ca 2,5 miljoner passagerare, varav ca 2,2

miljoner inrikes. Flygplatserna ägs av Swedavia och ingår i det nationella basutbudet av flygplatser.

Utöver Arlanda och Bromma så försörjs regionen av Skavsta flygplats i Nyköping samt, i begränsad omfattning, Västerås flygplats. Flygtrafiken på de båda flygplatserna går i huvudsak utrikes.

Flygförbindelserna med Gotland och Visby Airport går från Stockholmsregionen både via Arlanda och via Bromma. Trafiken mellan Visby och Stockholm är reguljär och går året runt och dagligen. Bromma-Visby hade år 2015 ett trafikflöde på ca 218 000 passagerare (ankommande och avresande) och Arlanda-Visby hade samma år ca 135 000 passagerare (ankommande och avresande). Flygförbindelserna till och från Gotland är av central betydelse för tillgängligheten till ön. Det gäller i särskilt hög grad för näringslivet med besöksnäringen men också för Gotlands invånare. Visby Airport ägs av Swedavia och ingår i det nationella basutbudet av flygplatser.

Swedavia arrenderar marken för Bromma flygplats av Stockholm stad genom avtal som löper fram till år 2038. Framtiden för Bromma flygplats efter att nuvarande arrendeavtalet löper ut är oviss, då nuvarande styre i Stockholm stad vill använda marken för bostadsbyggande istället. Regeringen utsåg i december 2014 Anders Sundström till statlig samordnare rörande flygplatser och bostäder i Stockholmsregionen. Sundströms slutrapport överlämnades till Näringsdepartementet i april 2016. I sin rapport bedömer Sundström att Bromma flygplats bör läggas ner efter att arrendeavtalet går ut år 2038. Flygtrafiken bedöms då behöva flytta till Arlanda, vilket kräver omfattande utbyggnader på Arlanda med bl.a. en ny rullbana och utökad terminalkapacitet samt investeringar i väg- och spårinfrastruktur som ansluter till flygplatsen. Hur en sådan omläggning skulle påverka flygtrafiken mellan Stockholm och Visby är då en av flera frågor som behöver klargöras.

3.4 Nuvarande arbete med regional utveckling

Från och med 1 januari 2017 är det endast i Stockholms län som länsstyrelsen har det regionala utvecklingsansvaret. Länsstyrelsen i Stockholms län är enligt lag om regionalt utvecklingsansvar den aktör som har ansvar för att det utarbetas ett regionalt utvecklingsprogram (RUP). Regionplaneringen i Stockholms län har, med början på 1990-talet, utvecklats till en samlad regional utvecklingsplanering, där arbetet med en regionplan enligt PBL och RUP enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete samordnas. Länsstyrelsen i Stockholms län har därför såväl vad gäller RUF 2001 som RUF 2010 beslutat att de utgör länets RUP. Att som skett knyta samman den fysiska planeringen med regionala utvecklingsfrågor har setts som viktigt och framgångsrikt i de utvärderingar

som gjorts, t ex i aktualitetsbedömningen av RUFSS 2010, och är även en utgångspunkt i förslag till ny nationell lagstiftning.

FoU, utbildning och innovation samt kollektivtrafik är utvecklingsfrågor som landstinget arbetar med. Utöver dessa har landstinget genom åren tagit ett frivilligt ansvar för olika utvecklings- och samarbetsfrågor av betydelse för länets utveckling. Skärgården är ett sådant exempel. Det senaste skärgårdspolitiska programmet för Stockholms läns landsting antogs av landstingsfullmäktige år 2010. Stockholms läns landsting påtar sig där ett fortsatt stort ansvar för skärgårdens utveckling, framför allt genom Waxholmsbolagets trafik och rollen som huvudfinansiär av Skärgårdsstiftelsen. Miljö- och skärgårdsbidragen är ytterligare exempel på landstingets engagemang, liksom medlemskapen i Stockholm Archipelago, Östra Sveriges Luftvårdsförbund, Svealands Kustvattenvårdsförbund, Mälarens vattenvårdsförbund och Trosaäns vattenvårdsförbund.

Stockholms läns landsting har under lång tid haft ett särskilt engagemang för utveckling av den södra länsdelen och i synnerhet kring satsningar i Flemingsberg som utvecklas till en regional stadskärna med sjukhuset, Södertörns högskola med mera. Liksom andra landsting är Stockholms läns landsting sedan många år engagerat i regionala näringspolitiska insatser tillsammans med staten genom Almi (tidigare regionala utvecklingsfonderna). Efter sammanslagning med grannlän är namnet numera Almi Företagspartner Stockholm Sörmland AB. På Gotland finns ALMI Gotland AB.

Medel för regional tillväxt

Utan en tydligare definition av regional utveckling går det inte att ge en exakt bild av tillgängliga offentliga medel för regional utveckling i ett län som Stockholms län. Insatser för regional tillväxt finns inom många olika politikområden.

Med det regionala utvecklingsansvaret följer en fördelning av medel i statsbudgeten till den aktör som har ansvaret. Dessa medel, och även medel från EU:s fonder och program, förutsätter medfinansiering i olika grad vilket innebär att de totala resurserna växlas upp till en betydligt högre nivå.

Medel förs över från anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. under utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Medel omfördelas även från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Det kommer sannolikt även fortsättningsvis vara en uppgift för regeringen att fördela medlen från dessa anslag och att utfärda de föreskrifter som behövs med anledning av det regionala utvecklingsansvaret.

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt, anslag 1.1 (Regionala tillväxtåtgärder)

Länsstyrelsen i Stockholms län	8 485 tkr
Länsstyrelsen i Gotlands län	1 370 tkr
Region Gotland	26 025 tkr
Totalt Gotlands län	27 395 tkr

Gotland har betydligt mer av dessa medel till förfogande än vad Stockholms län har, beroende på länens olika karaktär, förutsättningar och behov. Sett per capita blir skillnaden påtaglig, för Gotlands län ca 477 kr/invånare och för Stockholms län ca 3,80 kr/invånare. De olika förutsättningarna och behoven återspeglas i länens prioriteringar av hur medlen används.

Exempel på hur medlen fördelats (mkr):

Tabell 2.8 Regionalt beslutade projektmedel 2014 från anslaget 1.1 Regionala tillväxtåtgärder (Budgetprop. 2015/16)

Län	Innovativa miljöer	Entreprenörskap	Kompetensförsörjning	Ökat arbetskraftsutbud	Regionförstoring	Informationssamhället	Gränsöverskridande	Övr	Tot
Stockholm	2 (25%)	2,6 (32%)	0,7 (9%)	0,6 (8%)	0,4 (5%)	1 (13%)	0,6 (8%)	0	8
Gotland	3,8 (14%)	6,3 (23%)	0,4 (1,5%)	0,1 (0,5%)	8,9 (33%)	4,3 (15%)	1,9 (7%)	1,7 (6%)	27

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse, anslag 5:1 (Länsstyrelserna, ramanslag)

Länsstyrelsen i Stockholms län (ram 2016)	298 165 tkr
Länsstyrelsen i Gotlands län (ram 2016)	51 605 tkr

Villkor för anslag 5:1

I samtliga län där det regionala utvecklingsansvaret förts över till landsting eller regionförbund finns i statsbudgeten villkor för 5:1-anslaget, som innebär att en viss andel av länsstyrelsens ramanslag finansierar förvaltningskostnader hos landsting/regionförbund. I regleringsbrev för Länsstyrelserna 2016 står till exempel "Länsstyrelsen i Gotlands län ska med 2 371 000 kronor finansiera förvaltningskostnader hos Gotlands kommun. Medlen ska betalas ut med en tolfedel per månad". Det är oklart hur stor den summan skulle vara för Stockholms läns landstings del vid ett övertagande av det regionala utvecklingsansvaret.

Andra medel

Utbetalda regionala företagsstöd 2014: Stockholms län 0,1 miljoner kr, Gotlands län 1,7 miljoner kr. Källa: Budgetprop. 2015/16

Utbetalt stöd till kommersiell service 2011-2014: Stockholms län 3,3 miljoner kr, Gotlands län 1,8 miljoner kr. Källa: Budgetprop. 2015/16

Kompetensplattformar (60 mkr till länen under 2013-2016 via Tillväxtverket)

Strukturfondspartnerskapen 2014-2020

	Regionalfonden (miljoner kr)	Socialfonden (miljoner kr)
Stockholms län	311 (298 exkl.TA-medel)	1098
Småland och öarna*	554	

*Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar län, Gotlands län.

TA-medel= "technical assistance" som är administrativa kostnader för att driva programmet (Tillväxtverket etc).

Gotland har tre platser av de tolv i partnerskapet Småland och öarna, som är utsedda politiskt från kommuner, region och landsting.

Den övergripande målsättningen för programmet i Stockholms län är hållbar stadsutveckling där insatser i programmet ska stärka förutsättningarna för tillväxt och utveckling i regionens urbana miljöer. Programmet består av ett insatsområde *Huvudstadsregionens särskilda utmaningar*, med *tre tematiska mål*:

- Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
- Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft.
- Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.

Huvuddelen av pengarna inom programmet Småland och öarna ska användas till satsningar för att utveckla näringslivet i regionen.

Programmet är inriktat mot fyra *tematiska mål*.

- Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
- Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft.
- Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.
- Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik.

Med en ny länsindelning från 2019 behöver partnerskapen bestå under hela EU:s programperiod som sträcker sig till 2020. Med en ny länsindelning från 2023 genomförs förändringen mitt i en pågående programperiod, vilket behöver hanteras och förberedas på nationell nivå. Befintliga strukturfondspartnerskap utgår från NUTS 2-områdena. Det blir sannolikt behov av att förändra Sveriges NUTS 2-indelning, vilket skett tidigare. NUTS utgör grund för EU:s statistik (Nomenclature of Territorial Units for Statistics).

Landsbygdsprogrammet

Handlingsplanerna görs av respektive myndighet (länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, Sametinget, Jordbruksverket) tillsammans med landsbygdens organisationer i så kallade partnerskap som bygger på samverkan mellan ideella, privata och offentliga aktörer. Regionala handlingsplaner ligger till grund för partnerskapens beslut om prioriteringar av stöd.

Andra EU-program

Utöver EU:s struktur- och investeringsfonder finns andra tematiska EU-program för lokal och regional utveckling, till exempel Horisont 2020 för forskning, Life för miljö- och klimatfrågor, Kreativa Europa för kultur och media. Inte minst inom forskning har aktörer i Stockholms län varit framgångsrika i att få medel från Horisont 2020 och tidigare EU:s sjunde ramprogram för forskning.

Gränsöverskridande samarbete

Central Baltic-programmet 2014-2020 är ett av EU:s strukturfondsprogram under målet om territoriellt samarbete. Programmet har 115 miljoner euro från Europeiska Regionala Utvecklingsfonden för att finansiera samarbetsprojekt mellan regioner i Sverige, Estland, Finland (inklusive Åland) och Lettland. Offentliga eller privata organisationer från Gotlands län, Gävleborgs län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västmanlands län, Östergötlands län och Örebro län kan delta i programmet.

Östersjöprogrammet är ett av EU:s strukturfondsprogram under målet om territoriellt samarbete. Offentliga, privata eller ideella organisationer från EU-länderna Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige och norra Tyskland, liksom partnerländerna Norge, Vitryssland och Nordvästtryssland kan delta i programmet.

3.5 Regional planering

Mot bakgrund av Stockholmsregionens förutsättningar finns viss särslagstiftning för Stockholms län. En utgångspunkt bör vara att all sådan

lagstiftning kvarstår vid en sammanslagning med Gotland och gäller inom hela regionen. Stockholms läns landsting är t ex lagstadgat regionplaneorgan för länet. Uppgiften som ligger i det ansvaret att samordna kommunernas översiktliga planering och lämna planeringsunderlag till kommuner och staten om regionala förhållanden inkräktar inte på Gotlands ansvarsområden, liksom inte heller är fallet vad gäller länets kommuner idag.

Stockholmsregionen har idag ett utvecklat storregionalt samarbete med närliggande län i östra Mellansverige (Västmanland, Örebro län, Sörmland, Uppsala, Östergötland, Gävleborg) om gemensamma förutsättningar för den regionala utvecklingsplaneringen, samt gemensam uppbyggnad av länsgränsöverskridande kollektivtrafik. Behovet av dessa former av samverkan kommer inte att minska genom nu aktuella föreslagna regionindelningar. Gotland har delvis deltagit i arbetet, genom deltagande i processen En bättre sits, och bör rimligen göra detta i än högre grad framöver.

4. Kollektivtrafik och infrastrukturplanering

4.1 Kollektivtrafik

I Stockholms län ansvarar landstinget ensamt för den regionala kollektivtrafiken. Landstingsfullmäktige fastställer trafikförsörjningsprogrammet och trafiknämnden beslutar om allmän trafikplikt. I Gotlands län ansvarar regionen/kommunen för den regionala kollektivtrafiken och är regional kollektivtrafikmyndighet.

Det framstår som att det inte finns utrymme enligt kollektivtrafiklagen att överlämna befogenhet att upprätta ett trafikförsörjningsprogram samt att fatta beslut om allmän trafikplikt till en kommun inom länet.

Om en sådan lösning ändå är aktuell behöver den analyseras vad gäller skattebaser med mera. Vad innebär det att en kommun (eller motsvarande) inom en region har en helt annan lösning än övriga? Denna kommun (eller motsvarande) kan få en direkt koppling mellan finansiering och utför trafik. Vad betyder det för regionens övriga kommuner? På vilket sätt ska särlösningens kommun bidra till övriga regionens kommuner och tvärtom?

Vid en länsammanslagning är tolkningen att det endast ska finnas en beslutande församling som fastställer trafikförsörjningsprogram samt allmän trafikplikt. Det kan däremot finnas utrymme för exempelvis Gotland (om status som kommun återinförs) att ingå avtal om allmän trafik. En sådan lösning finns i exempelvis Region Värmland och Karlstad. Regionen

fastställer trafikplikt och Karlstad kommun upphandlar sedermera kollektivtrafiken inom kommunen.

Vid en länsammanslagning bör ett trafikförsörjningsprogram för Stockholm – Gotland fastställas av en beslutande församling antingen inom mandatperioden 2018-2022 eller 2022-2026. Vid antingen 2019 eller 2023 behöver det finnas en beslutande församling som ansvarar för allmän trafikplikt. Vidare behöver en beslutande församling, om aktuellt, besluta att överlåta, till någon slags organisation på Gotland, ansvaret för att ingå avtal om allmän trafik.

Utbud och resande	Stockholm	Gotland
Påstigning i kollektivtrafiken per invånare, snitt i riket 148	355	16 (lägst i Sverige)
Genomsnittlig reslängd	7 km	14 km
Utbudskilometer per invånare	117 km	45 km
Sittplatskilometer	ca 8500	ca 2000
Totalt antal resor per år (2014)	775 144 00	902 000
Kollektivtrafikandel	50,4 %	9,6 %
Antal färdtjänstillstånd	ca 70 000	818
Andel av befolkning med färdtjänst	3,14 %	1,42 %
Färdtjänstresor per tillstånd	58	58
Egenavgift	70 kr per påbörjad 30 km. Maxbelopp per månad: vuxna 790 kr, barn 490 kr	Vuxen: 42 – 109, avståndsberoende Barn: 7-36, gratis på landsbygd till 20 år

Taxor och biljettsortiment i urval	Stockholm	Gotland
Kontantbiljetter	<ul style="list-style-type: none"> • 3 zoner • Vuxen 36 – 100 kr, reskassa 25 – 50 kr • Barn 20 – 64 kr, resp. 15 – 30 kr 	<ul style="list-style-type: none"> • Distansbaserade i 6 steg • Vuxen 25 – 80 kr, förköp 20 – 75 kr • Barn 18 – 45 kr, resp. 13 – 40 kr
30 dagars kort, opersonligt, alla sträckor	<ul style="list-style-type: none"> • Vuxen 790 kr • Barn 490 kr • Lokalt Norrtälje, Södertälje 570 kr 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuxen 740 kr • Barn 370 kr • Visby stad 370 kr

		<p>Alla barn upp till 20 år bokförda på Gotland reser avgiftsfritt på alla linjer.</p> <p>Resenärer över 80 år reser avgiftsfritt i all trafik utom närtrafik.</p>
--	--	--

Finansiering	Stockholm	Gotland
Befolkning	2 231 439	57 391
Kostnader SL/Gotlandstrafiken	17 517 966 tkr	61 251 tkr
Skattefinansieringsgrad	45 %	78 %
Faktisk kostnad per resa	22,60 kr	67 kr

4.2 Färdtjänst

Det behöver analyseras hur färdtjänsten ska organiseras inom en gemensam Region/län Gotland-Stockholm. Andra frågor som kan behöva studeras i senare skede är kostnadsfrågor kopplade till standard och regelverk.

4.3 Transportinfrastruktur

Det är idag olika huvudmän som har ansvaret för att upprätta länsplan för transportinfrastruktur och process för nationell plan för Stockholm län respektive Region Gotland.

I det regionala utvecklingsansvaret ingår att ta fram regionala utvecklingsplaner. I den nu gällande, 2014 - 2025, har Gotland ca 205 miljoner för hela perioden, ca 17 miljoner per år. Medlen används till åtgärder på det statliga vägnätet och som medfinansiering till regionala satsningar.

4.4 Gods och logistik

Stockholms län är landets största konsumentmarknad. Tillväxten i regionen har gjort att antalet varutransporter har ökat kraftigt de senaste åren. En stor del av näringslivets transporter går på väg. Förutom transporter av varor sker betydande bulktransporter av bergmaterial och byggnads- och anläggningsindustrins transporter och transporter med energiprodukter till energianläggningar.

I transportsystemet är godsnoder centralt och har en avgörande betydelse för förutsättningarna för transportströmmarna. Nynäshamns hamn är bland annat färjehamn för Gotland samt knutpunkt för transporter, både persontransporter och varuförsörjning, till och från Gotland.

4.5 Gotlandstrafiken

Staten har det ekonomiska och politiska ansvaret för färjetrafiken till och från Gotland. I regeringens budgetpropositioner anslås medel för statens trafikavtal för transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, däri ingår färjetrafiken. Trafikverket har enligt sin instruktion, till uppgift att inom ramen för de nationella transportpolitiska målen och anslagsramarna, ingå och ansvara för statens avtal om linjesjöfart till och från Gotland. Genom trafiken ska Gotland tillförsäkras en tillfredsställande tillgänglighet, för personresor och för näringslivets behov av godstransporter, samt skapa förutsättningar för regional utveckling.

För färjetrafiken påbörjas nästa avtalsperiod, mellan Trafikverket och Destination Gotland, 2017. Perioden omfattar tio år. Trafikupplägget motsvarar i stort de behov som finns på Gotland. Det är viktigt att kunna upprätthålla hastigheten, den styr överfartstider, turtäthet, kapacitet och avgångs- och ankomsttider.

5. Forskning och högre utbildning

Stockholms läns landstings historisk unika infrastruktursatsning inom hälso- och sjukvården med ett nytt universitetssjukhus, med en upprustning av hela akutsjukvården samt en toppmodern transportapparat skapar en viktig tillväxtmotor. Ungefär 45 % av landets medicinska forskning sker i Stockholms län som också ansvarar för ca 35 % av all grundutbildning inom life science sektorn. Här finns över 100 000 universitetsstudenter och ca 8 500 forskare. Dessutom har regionen en stor bredd i näringslivet och tillgång till globala sammanhang, exempelvis genom multinationella företag som samarbetar med universitetens. En oroväckande trend är dock att regionen tappar i forskningsintensitet i den privata sektorn.

5.1 Högre utbildning

I Stockholms län finns 23 universitet och högskolor, allt från tekniska högskolor och vårdhögskolor till högskolor med humaniora, juridik, ekonomi eller konst. Detta möjliggör multifakultets samarbeten som underlättar för genombrottsforskning.

Drygt 60 procent av studenterna i Stockholms län väljer ett lärosäte i det egna länet. Den inomregionala rekryteringen är starkast på Stockholms universitet och Södertörns högskola där mellan 60 och 70 % av studenterna kommer från Stockholms län. Kungliga Tekniska högskolan har en hög andel internationella nybörjarstudenter, följt av Karolinska Institutet. Elever från Stockholms län utgör den största andelen av nybörjare på

högskolan Gotland, med drygt 21 % (enligt senast tillgängliga statistik, ht 2012). Det är fler än eleverna från Gotland, som utgjorde ca 16 % ht 2012.

Drygt 51 % av eleverna i Stockholms län som slutfört gymnasieutbildning går inom tre år över till högskola (2013/14), jämfört med drygt 42 % i riket. Det är dock stora skillnader mellan elever i länets olika kommuner.

Utbildningsnivån i Stockholms län är hög. Bland befolkningen mellan 25-64 år har 28 % av männen och 36 % av kvinnorna en eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (2015). På Gotland har 15 % av männen och 26 % av kvinnorna en eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (2015). I riket som helhet är motsvarande siffror 20 % av männen och 30 % av kvinnorna.

5.2 Forskning och innovation

I forskningssammanhang är det naturligt att utgå från Stockholmsregionen som funktionell analysregion (FA-regionen). Det finns ett nära samarbete mellan Uppsala universitet och de större universiteten och högskolorna i Stockholms län, vilket en ny länsindelning inte bör påverka. Samarbetet sker redan över länsgränser. Att Campus Gotland är en del av Uppsala universitet är inte ett problem i en ny länsindelning, kopplingen till en stark forskningsmiljö och ett redan etablerat samarbete är snarare en fördel.

I FA-regionen finns många kunskapsintensiva företag, flera världsledande innovationsmiljöer och internationella forskare. Stockholm-Uppsalaregionen är Sveriges största inom life science-sektorn. Ett exempel på samarbete är SciLifeLab, som bildades 2010 med stöd från den svenska regeringen. Det är ett samarbete mellan Uppsala universitet, Karolinska Institutet, KTH och Stockholms universitet, som fungerar som en nationell resurs inom miljö och medicinsk forskning för hela Sverige. SciLifeLab är beläget både i Stockholm och i Uppsala.

Länsstyrelsens rapport om styrkeområden i forskningen i Stockholms län visar på hela 97 styrkeområden inom 334 olika forskningsområden. Det finns 11 områden som lyfts fram speciellt; Knowledge Intensive Business Services (KIBS), Finans, Information och Kommunikationsteknik (IKT), Kreativa och Kulturella Näringar (KKN), CleanTech, Life Science inklusive läkemedel och med tech industri, Handel, Transport samt upplevelseindustri. Styrkorna inom forskning återspeglas hos de styrkor som kartlagts inom länets näringsliv och kompetenser.

Många företag är i hög grad beroende av svensk spetsforskning som är internationellt framstående. Flera av de stora företag som svarar för den största delen av företagets forskning finns i Stockholmsregionen med sina FoU-avdelningar. Ericsson, Telia, AstraZeneca, GE och Scania är några av dessa företag. Närheten till framstående akademiska forskningsmiljöer i

regionen ett viktigt skäl till dessa globala företag bedriver forskning i regionen.

I en storstadsregion som Stockholm finns många aktörer som utgör det regionala innovationssystemet. Länsstyrelsens kartläggning av antalet aktörer i innovationssystemet visar att det finns en mängd intermediärer som på ett eller annat sätt har till uppgift att kanalisera forskningsresultat till näringslivet och vice versa. Dessa återfinns i samtliga faser i innovationsprocessen, men tyngdpunkten ligger dock i de tidiga faserna.

I Stockholms län finns sedan 2012 den regionala innovationsstrategin Stockholm 2025: Världens mest innovationsdrivna ekonomi. Strategin lyfter fram fem prioriterade policyområden; forsknings- och innovationsinfrastrukturen, tvärvetenskap, kapitalförsörjning, innovationsupphandling och global attraktivitet. Den regionala innovationsstrategin är av generell karaktär och fokuserar inte på specifika kompetensområden eller branscher. Till strategin finns ett handlingsprogram kopplat.

5.3 Några exempel på kluster och samarbeten

Kista Science City, är en klusterorganisation som med akademi, offentlig sektor och näringsliv i samverkan utvecklar och marknadsför Kista som ett ICT-kluster. Det är ett globalt ledande kluster för innovativ digital utveckling, där många av världens främsta företag inom ICT finns samlade.

I Södertälje Science Park samarbetar Södertälje kommun, akademi och näringsliv. KTH:s nya satsning innefattar bland annat en helt ny civilingenjörsutbildning och forskartjänster som tagits fram i samverkan mellan KTH och Scania samt AstraZeneca.

Flemingsberg Science är ett samarbete mellan Karolinska Institutet, KTH, Södertörns högskola, Huddinge och Botkyrka kommuner samt Stockholms läns landsting. Arbetet syftar till att stärka utvecklingen inom medicinsk teknik och diagnostik i Stockholms län och det innovationsdrivna företagandet i Flemingsberg. Samtliga exempel ligger i utpekade regionala stadskärnor i den regionala utvecklingsplanen, RUF 2010.

Hagastaden kommer att bli Stockholmsregionens nya life sciencekluster med en unik infrastruktur som omfattar genomik, proteomik av världsklass, imaging samt databearbetning. Om denna sektor kan integreras med Kista Science City kommer Stockholm kunna utveckla informatikområdet till att bli en Europaledande region inom detta område.

5.4 Utveckling av forskning och innovation mellan Stockholm och Gotland

Stockholms läns landsting har skapat unika samarbeten med KTH, Stockholms universitet samt Karolinska Institutet. Just nu prövas en ny båtbyggnation som minskar underhåll och driftskostnader. Tillkomst av en ny destination för sjötransport öppnar för funktionella studier mellan de två parterna inom områdena transport utveckling, hållbar energianvändning. Dessutom skapas behov för att utveckla virtuella system för utbyte av patientdata och distansarbete med hälso- och sjukvård.

6. Hälso- och sjukvård

En rad viktiga frågor behöver belysas avseende konsekvenserna av föreslagen sammanslagning Gotland och Stockholms län och flera av dem berör hälso- och sjukvården. Kort kan sammanfattas ett närmare samarbete sannolikt skulle kunna betjäna befolkningen på Gotland väl, i synnerhet avseende tillgången till kunskapsstöd och bättre tillgång till specialiserad och högspecialiserad vård. Eftersom Gotland är en ö, måste det finnas en jämförelsevis omfattande akutverksamhet tillgänglig alla årets dagar och timmar. Förlossningsverksamhet är ett exempel på sådan verksamhet. Också viss elektiv specialiserad verksamhet måste drivas kontinuerligt på Gotland.

Sjukvårdsregionen Stockholm-Gotland är i jämförelse med de övriga fem sjukvårdsregionerna mycket speciell. Landets största sjukvårdshuvudman i samverkan med landets minsta sjukvårdshuvudman (relationen 1: 30) ger naturligtvis speciella förutsättningar. Till detta kommer det faktum att Gotland är en ö med de kommunikationsproblem som detta medför.

I ett övergripande perspektiv bör man se utvecklingen ur ett folkhälsoperspektiv och särskilt beakta och sträva emot att utveckla en god hälsa för alla inneånarna ta vara på möjligheterna till prevention.

Enligt Lagen om valfrihetssystem 2008:962, LOV, ska samma villkor gälla i hela kommunen/landstinget. En regionbildning kan aktualisera ett behov av att se över om lagens krav är hållbara när både avstånd och skillnader i befolkningstäthet är mycket stora.

Följande områden inom hälso- och sjukvården behöver belysas och utredas avseende patientnytta, verksamhetsinnehåll, utförare, ekonomi och invånarperspektiv.

- Strukturfrågor gällande vårdutbud – vad ska finnas i Stockholm respektive på Gotland. Det är inte enbart patientsäkerhet och effektivitet som måste beaktas utan även tillgängligheten till vård.
- Smittskyddsorganisationen. Gotland har idag en egen smittskydds-enhet med en deltidsanställd smittskyddsläkare (är också infektionsläkare), sköterska och assistent. Även om samordning i vissa frågor kommer att vara möjlig behövs en smittskyddsläkare och nödvändiga kringresurser stationerade på Gotland.
- Hur hantera upphandlingar med LOV/LOU – som användes för beställningar och avtal om vård inom SLL idag?
- Hur ska uppdraget att tillhandahålla god akutsjukvård dygnet runt året om kunna bibehållas och tillförsäkras på Gotland?
- Hur ska patientlogistik till och från Gotland kunna garanteras utan oöverstigligen kostnader?
- Hur kan modernt IT stöd med videokonferenser och patientkontakter via nätet kunna användas för att stödja och underlätta samverkan och minska behovet av transporter?
- Hur ska Gotland och SLL samverka för att underlätta och stödja rekrytering, bemanning och kompetensförsörjning av läkare, sjuksköterskor, barnmorskor och andra hälsoprofessioner.
- Vilka övergripande effekter har en förändrad länsindelning på hälso- och sjukvården i stort?
- Hur påverkas vårdens kvalitet i allmänhet, forskningen, kunskapsuppbyggnaden, kunskapsspridningen och den högspecialiserade sjukvården?
- Redan idag finns ett omfattande samarbete inom kunskapsstöd och styrning och inom det regionala cancercentret (RCC) Stockholm Gotland. Detta bör bibehållas och utvecklas.
- Samverkan inom IT och inom vissa delar av upphandlingen finns redan idag – men också detta behöver vid skapande av en region utvecklas.
- Regionbildning med Gotland skapar förutsättningar för att utveckla nya digitala vårdprocesser och kunskapsdelning och kräver ännu mer samordning inom ehälsa. Det ställer krav på mer samlad styrning bland annat när det gäller upphandling m m.
- Kan vårdens resurser på Gotland och inom SLL integreras så att personalutbyte och samverkan underlättas och därmed medverkar till bättre bemanning över året, kompetensförsörjning och kompetensutveckling.
- Bör en sådan samverkan kopplas till något av de större akutsjukhusen som drivs i egen regi inom SLL; DS, Karolinska eller Södersjukhuset?

- Vilka är fördelarna för nuvarande Stockholms läns landsting med att forma en region med Gotland ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv?

7. Kultur

7.1 Kultursamverkansmodellen

En länsammanslagning som binder ihop Gotland och Stockholms län kan komma att få konsekvenser inom det kulturpolitiska fältet. Det gäller framförallt den så kallade kultursamverkansmodellen, som infördes år 2011, en modell för fördelning av de statliga medlen inom kulturområdet, som sedan år 2013 omfattar samtliga län/regioner inklusive Gotland förutom Stockholms län.

Samverkansmodellen bygger på kulturplaner som processas fram av landstingen/regionerna i dialog med kommuner, civilsamhället och det professionella kulturlivet (kulturinstitutioner och kulturskapare). Kulturplanen ligger därefter till grund för den statliga fördelningen av regionala medel till respektive landsting/region. Modellen innebär att regeringen därmed inte detaljreglerar vilka institutioner och verksamheter som får statligt stöd.

I Stockholms län har hittills förutsättningarna för ett implementerande av modellen inte ansetts föreligga då vissa av länets kommuner motsätter sig ett enligt ovan delegerat ansvar till landstinget. Idag utgör de statliga medlen till regional kulturverksamhet cirka 1,2 miljarder kronor varav 91 miljoner kronor tillfaller Stockholms län (år 2016) och av dessa 54,7 miljoner kronor till Stockholms Stadsteater som saknar ett regionalt uppdrag. Cirka 7,5 % av de statliga medlen till regional kulturverksamhet tillfaller 22 % av befolkningen, eller 3,1 % exklusive Stockholms stadsteater.

Antalet så kallade läns Kulturfunktioner behöver ses över. Idag är dessa som framgår av listan nedan dubbelt till antalet. Detta behöver regleras men är inte en specifik utmaning för just denna region. Stockholms län saknar teater med regionalt uppdrag, vilket finns på Gotland.

7.2 Övriga frågor inom kultur

En översyn av regler till bl a ungdomsorganisationer, idrottsrörelsen, folkbildningen (studieförbund och folkhögskolor) behöver göras, inspiration från andra redan berörda politikområden inhämtas. Stockholms läns landstings bidragsgivning till kulturaktörer behöver framöver även gälla Gotland.

Procentsatser för konstnärlig gestaltning behöver eventuellt harmonieras. Stockholms läns landstingskultur i värden arbete bör gälla även Gotland.

7.3 Institutioner som för Gotland stöds genom kultursamverkansmodellen

Gotlands Musikstiftelse – professionell teater-, dans- och musikverksamhet
Länsteatern på Gotland – professionell teater-, dans- och musikverksamhet (ingår scenkonstkonsulent)

Gotlands Museum – regional museiverksamhet, hemslöjd (ingår en kulturarvskonsulent och en konstkonsulent) samt Gotlands Läns Hemslöjdsförening- hemslöjdsfrämjande verksamhet (ingår en hårdslöjds-konsulent samt en mjukslöjds-konsulent)

Gotlands Länsbibliotek – regional biblioteksverksamhet

Danskonsulent – konst- och kulturfrämjande verksamhet

Film på Gotland – filmkulturell verksamhet (ingår filmkonsulent)

7.4 Institutioner som i Stockholms län stöds med statliga medel för regional kulturverksamhet

Så kallade läns-kulturfunktioner:

Stiftelsen Stockholms läns museum – verksamhetsstöd från landstinget och stöd från staten. (ingen kulturarvskonsulent eller konstkonsulent)

Hemslöjds-konsulenterna - ingår i Stiftelsen Stockholms läns museum – verksamhetsstöd från landstinget samt stöd från staten. Konsulenter för hård, mjuk-och internationell slöjd finns samt för barn och unga.

Stockholms läns Blåsarsymfoniker – innehar Länsmusikuppsdraget.

Verksamhetsstöd från landstinget samt stöd från staten.

Film Stockholm – ingår som en enhet i kulturförvaltningen. Stöd från landstinget, staten, Stockholms stad och Botkyrka kommun. Filmkonsulent finns.

Danskonsulentverksamheten (ekonomisk förening) – verksamhetsstöd från landstinget, stöd från Stockholms stad och staten.

Regionbiblioteket – verksamhetsstöd från landstinget (uppdraget innehas till och med 2016 av Stockholms stad), stöd från staten.

Övriga:

Stockholms stadsteater – stöd från Stockholms stad och staten.

Stockholms stadsmuseum – stöd från Stockholms stad och staten.

Cirkus Cirkör- verksamhetsstöd från landstinget, stöd från Botkyrka kommun, Stockholms stad och staten.

Folkoperan – verksamhetsstöd från landstinget, stöd från Stockholms stad och staten.

Teatergruppen Oktober – scenkonststöd från landstinget, stöd från Södertälje kommun och staten.

Föreningsarkiven – verksamhetsstöd från landstinget, stöd från staten (Riksarkivet).

8. Landstingens ekonomi

8.1 Ekonomiska konsekvenser av en länssammanslagning

Nedan följer vissa specifika ekonomiska konsekvenser som inte nämnts i övriga avsnitt. En länssammanslagning kommer även att få andra ekonomiska konsekvenser, som exempelvis omställningskostnader.

Nettointäkter

Skatteintäkter

Sannolikt blir skillnaderna små eftersom Gotlands ekonomi är så liten i förhållande till Stockholms län. Omräknat till Stockholms läns landstings skattesats, 12,08 procent, blir skatteunderlaget 2016 för Gotland 1,2 miljarder kronor, att jämföra med 67 miljarder kronor i Stockholms län. Skatteunderlaget per invånare är lägre för Gotland (20 419 kronor) än i Stockholms län (27 192 kronor) men effekten på den genomsnittliga skatteintäkten per person är marginell.

Pensionsskuld

Stockholms läns landsting har en pensionsskuld på cirka 47 miljarder kronor. Gotlands pensionsskuld uppgår till totalt 3,2 miljarder kronor, varav den landstingskommunala delen uppgår till uppskattningsvis 0,8-0,9 miljarder kronor. En länssammanslagning får sannolikt en mycket begränsad effekt på pensionsskuldens storlek.

Kommunalekonomisk utjämning

Den största delen av Gotlands nettobidrag i det kommunalekonomiska utjämningsystemet är inkomstutjämningen, denna påverkas inte av en sammanslagning. Kostnadsutjämningen kan komma att påverkas via glesbygdstillägget och även strukturbidraget kan komma att påverkas.

Bidrag från EU:s strukturfonder

Gotland tillhör idag strukturfondsregionen Småland med öarna, medan Stockholms län utgör en egen strukturfondsregion. Oavsett tidpunkt för ett samgående bör utgångspunkten vara att Gotland under nästa programperiod kommer att tillhöra samma strukturfondsregion som Stockholm. Det finns dock andra typer av EU-relaterade strukturbidrag som kopplar till periferi, ö-status och gleshet och det behöver säkerställas att Gotland inte går miste om dessa bidrag vid en länssammanslagning.

9. Gränssnitt gentemot den primärkommunala sektorn

9.1 Kollektivtrafik, väghållning och skolskjuts

Inom Stockholms läns landsting ansvarar landstinget genom trafikförvaltningen för planering och drift av kollektivtrafiken, medan väghållaransvar och ansvar för skolskjuts med mera åligger kommunerna. Uppdelningen i ansvar medför behov av dialog och samordning mellan trafikförvaltningen och kommunerna vid såväl planering av kollektivtrafik och infrastruktur, som vid den kommunala planeringsprocessen. Inom Region Gotland ryms dessa ansvarsområden däremot inom samma organisation. Denna skillnad behöver beaktas vid en länsammanslagning mellan Stockholms läns landsting och Region Gotland.

Vad gäller väghållarskap och skolskjuts innehar Region Gotland en typisk kommunal/statlig uppgift, vilket Stockholms läns landsting inte har. Vid en ny regionindelning framstår det som problematiskt att bibehålla denna ordning inom regionen. Väghållarskapet och ansvaret för skolskjuts hos Region Gotland bör flyttas från en ny region till en kommunal verksamhet. Det omvända framstår som ogörligt.

Den nya kommunala verksamheten bör endast beröra ön Gotland och inneha en egen beslutsordning, organisation och finansiering.

Vid sidan av exemplen ovan finns sannolikt andra ansvarsområden som "i normalfallet" åligger primärkommunen och därför behöver hanteras vid en länsammanslagning med Gotland. Övergripande har två möjliga lösningar identifierats – antingen en återkommunalisering av delar av Region Gotlands ansvar och verksamheter såsom föreslås ovan, eller en asymmetrisk lösning, där Region Gotland medges utgöra en mer "autonom" del i den nya regionen/länet Stockholm-Gotland. I en skrivelse från Region Gotland till Indelningskommitténs framställs just behovet av sådana särlosningar.

9.2 Hälso- och sjukvård

Även för hälso- och sjukvård har Region Gotland en annan organisation än Stockholms läns landsting. Inför en gemensam regionbildning måste organisationen och styrningen av regionens hälso- och sjukvård belysas närmare.

I Norrtälje har Stockholms läns landsting och Norrtälje Kommun ett kommunförbund där vård och omsorg drivs gemensamt, TioHundra. Det är en lösning att överväga även för Gotland, vid en eventuell sammanslagning.

10. Samverkan mellan regional självstyrelse och statliga myndigheter

Exempel på myndigheter som Stockholms läns landsting och Region Gotland idag samverkar med:

- Länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Gotlands län
- Inspektionen för vård och omsorg
- Arbetsmiljöverket
- Socialstyrelsen (rikssjukvård, katastrofmedicin)
- Folkhälsomyndigheten (smittskydd)
- Trafikverket (Trafikverket Region Stockholm, innefattar även Gotland)
- Arbetsförmedlingen (idag ingår såväl Stockholms län som Gotland i Region Mitt och utgör där samma marknadsområde i Arbetsförmedlingens organisation)
- Tillväxtverket och ESF-rådet i Stockholm (som förvaltningsmyndigheter för regionalfond och socialfond, NUTS 2-områden)
- Havs- och vattenmyndigheten (Stockholms län tillhör Norra Östersjöns vattendistrikt/Länsstyrelsen Västmanland, Gotland tillhör Södra Östersjöns vattendistrikt/Länsstyrelsen Kalmar)
- Naturvårdsverket
- Boverket

11. Påverkan på de demokratiska systemen

Fullmäktige i Stockholms läns landsting har idag totalt 149 mandat, 138 fasta mandat och 11 utjämningsmandat. Enligt den beräkning som gjorts av Sveriges Kommuner och Landsting baserat på dagens antal mandat, skulle 134 fasta mandat i fullmäktige tillfalla Stockholms län och 4 fasta mandat Gotlands län.

Påverkan på Stockholms län är i detta sammanhang begränsat, en minskning med 4 mandat. Region Gotland har idag 71 mandat i fullmäktige, och skulle i den nya strukturen endast ha 4 mandat. Samtidigt kommer Gotland i egenskap av kommun att behålla ett fullmäktige vilket skapar särskilda förutsättningar för inflytande. Dessutom kan en egen nämnd för Gotland tänkas, för ett ökat inflytande.

För Stockholms del är det viktigt att ha stabila samverkansstrukturer mellan kommunerna och en framtida region. Det är ett återkommande svar i de yttranden som lämnats till Stockholms läns landsting från kommunerna i regionfrågan.

Möjligheten för invånaren till ansvarsutkrävande ökar generellt sett i samband med en regionbildning. Det regionala utvecklingsansvaret flyttas från den statliga länsstyrelsen till en direktvald region. En regionbildning påverkar hur de demokratiska strukturerna ser ut, och samtliga aktörer kommer att behöva arbeta gemensamt med att hitta nya bra samverkanslösningar. Hur en sammanslagning mellan Stockholms läns landsting och Region Gotland påverkar invånarna på Gotland behöver utredas vidare. Exempel på frågor som måste belysas är hur valkrestindelningen ska se samt andra valtekniska aspekter.

De organisatoriska konsekvenserna av ett sammangående mellan Stockholms läns landsting och Region Gotland måste analyseras noggrant inför en länsammanslagning. Ett sådant arbete måste ske gemensamt mellan de två parterna.

12. Övriga frågor

12.1 Införandeprocess

Landstingens och primärkommunernas existens, ställning, organisation och verksamhet är reglerade i regeringsformen, kommunallagen (1991:900) och ett antal författningar med inriktning på speciella verksamhetsgrenar, exempelvis sjukvård och socialtjänst. Idag finns det juridiska begränsningar kring hur samarbete kan ske över huvudmanna- och regiongränser, bl.a. utifrån grundläggande kommunalrättsliga premisser såsom lokaliseringsprincipen. Om Stockholms län slås samman med Gotlands län måste övergångslösningar tas fram för att få en så funktionell och bra sammanslagning som möjligt. Det gäller exempelvis hanteringen av befintliga vårdvalssystem och andra lösningar inom hälso- och sjukvården.